

Marian Marzyński (1937) - wybitny polski scenarzysta i reżyser filmów dokumentalnych od lat z powodzeniem tworzący filmy w USA. Podczas II wojny światowej jako Polak o żydowskich korzeniach trafił do warszawskiego getta, z którego został wyprowadzony na aryjską stronę i ocalony przez ludzi dobrej woli. Swoją karierę dokumentalisty rozpoczął w Polskim Radiu w latach 50. W następnej dekadzie zasłynął jako reporter telewizyjny i twórca nowoczesnych programów TV, takich jak „Turniej miast”, „Lot” czy „Wszyscy jesteście sędziami”. Po festiwalowym sukcesie swego debiutanckiego dokumentu kinowego „Powrót statku” (1963), który okazał się udaną próbą wprowadzenia na grunt polski cinema verite - nowofalowej metody kręcenia dokumentów, dołączył do grona czołowych twórców kina faktów w Polsce.

Po marcu 1968 wyemigrował do Danii, gdzie kontynuował pracę w telewizji, kręcąc, między innymi, unikalny w skali światowej, film SKIBET, o pomarcowych wygnańcach, Polakach żydowskiego pochodzenia, którzy znaleźli się w Kopenhadze. W latach 70. znalazł się w USA, gdzie rozpoczął karierę wykładowcy w renomowanej szkole filmowej Rhode Island School of Design (jego uczniem był światowej sławy amerykański reżyser, Gus van Sant). W latach 80. rozwinął swoją karierę reżysera filmów dokumentalnych w USA, sięgając – jako pierwszy polski reżyser – po odkrywaną wówczas metodę dokumentu autobiograficznego. Świetnym „Powrotem do Polski” („Return to Poland”, 1980) rozpoczął serię dokumentów pokazujących Polski Sierpień i kraj dekady stanu wojennego z perspektywy polskiego twórcy odwiedzającego rodzinny kraj i opowiadającego o nim światu bez ograniczeń cenzuralnych, na jakie skazani byli filmowcy w Polsce. Marzyński odniósł szereg sukcesów jako dokumentalista w USA (nagrody Emmy, m.in. za dokument o katastrofie lotniczej) realizując filmy, w których porusza tematykę amerykańskiej tożsamości w kraju stworzonym przez kolejne fale emigrantów.

W jego twórczości kluczowe miejsce zajmuje tematyka Holocaustu, w sposób dramatyczny wpleciona w jego własną biografię. Poświęcił jej szereg filmów, pośród których obok „Moje żydowskiej matki”, czy „Żyda pośród Niemców”, szczególne miejsce zajmuje epicki, trzygodzinny „Shtetl” (1996), poruszająca opowieść o dziejach żydowskich mieszkańców Brańska, małego miasteczka na wschodzie Polski, których reżyser odnalazł w różnych zakątkach świata. Za tą niezwykłą odyseję filmową Marzyński otrzymał Grand Prix na prestiżowym Festiwalu Cinema du Réel w Paryżu. Jego film zainspirował mieszkającą w USA pisarkę, Evę Hoffman, do napisania głośnej książki o brańskich Żydach, noszącej ten sam tytuł co film Marzyńskiego.

W 2004 roku, po blisko 30 latach zbierania materiału filmowego, reżyser ukończył „Anyę”, portret swojej córki, a zarazem jeden z najbardziej niezwykłych dokumentów w jego dorobku. Temat dzieciństwa w obliczu Zagłady stał się podstawą jego najnowszego dzieła, poruszającego filmu-wyznania „Nigdy nie zapomnij kłamać”. W tej dokumentalnej opowieści o żydowskich dzieciach ocalonych z warszawskiego getta Marzyński połączył narrację o swojej biografii z historiami kilkorga innych osób, które latem 2012 roku wyruszyły wraz z nim w wyjątkową podróż w czasie, ku mrocznym i tragicznym czasom ich dzieciństwa.